

2015 YILI TÜRKİYE GİRİŞİMCİLİK TEŞVİK VE POLİTİKALARI KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ¹

The Comparative Examination of Entrepreneurship Encouragement and Politics of Turkey on 2015

Armağan ÖRKİ²

ÖZ: Çalışma, Türkiye'deki güncel girişimcilik teşvik ve politikalarının farklı ülkelerdeki uygulamalarla karşılaştırılması yoluyla daha verimli politika ve uygulamalar geliştirilebilmesi amacı taşımaktadır. Bu kapsamda girişimcilik kavramı ekonomi politik çerçevesinde ele alınıp uygulamalara yer verilmiştir. Çalışmada, 2015 verilerine dayanılarak Türkiye özelinde daha verimli politikaların oluşturulabileceği anlaşılmıştır. Girişimcilik teşvik ve politikalarının karşılaştırmalı incelemesini konu edinen çalışmada, öncelikle girişimcilik kavramının açıklanmasına yer verilmiş ve ardından girişimcilik teşvik ve politikalarına değinilmiştir. Bu aşamada, bu politikaların önemi belirtilmiş ve bölgesel ve ulusal ekonomik kalkınmanın vazgeçilmez bir parçası olduğu üstünde durulmuştur. Çalışmanın ana bölümünde ise girişimcilik teşviklerinin ekonomik yaşamdaki yeri açıklanıp 2015 yılı verileri dikkate alınarak Türkiye'de KOSGEB tarafından uygulanan girişimcilik teşvik ve politikaları açıklanmış, bazı istatistikler yorumlanmıştır. Devlet ve hükümet politikalarına odaklanıldığı için kurum ve kuruluşların özel çalışmalarına yer verilmemiş ve ayrıca 2015 öncesi ya da çalışmanın kaleme alındığı 2016 dönemi gelişmeleri göz önünde tutulmamıştır. Sonrasında, Avrupa Birliği ile ABD, Malezya, Brezilya gibi farklı yerlerden farklı uygulamalar örnek gösterilmiş ve ardından bu uygulamalarla Türkiye'deki uygulamalar arasında karşılaştırmaya başvurulmuştur. Karşılaştırma aşamasında uyarlamaların olabileceğine değinilmiş ve benzerlikler üstünde de durulmuştur. Çalışmanın son bölümünde genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra bazı önerilere yer verilmiştir. Çalışmada çeşitli akademik dergilerde yayınlanan makalelere, kitaplara, devlet kurum ve kuruluşlarının çevrimiçi sayfalarına, istatistik verilerine başvurulmuş; çalışmanın değerlendirme ve karşılaştırma bölümleri dışında derleme usulü benimsenmiştir.

¹ Bu çalışma, 19. Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi (27-29 Nisan 2016, İzmir) kapsamında Girişimcilik ve Yenilik Teşvik Politikaları oturumunda sunulmuştur.

² Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ABD Doktora Programı Öğrencisi, a_orkiavsar@hotmail.com

<i>Hakemli Araştırma Makalesi Peer-reviewed Research Article</i>		
Başvuru Submission	Kabul Accept	Yayın Publish
17.04.2016	23.06.2016	30.07.2016

Anahtar Kelimeler: karşılaştırmalı politikalar, girişimcilik, teşvik, teşvik politikaları, girişimcilik teşvikleri

JEL Kodu: JEL: F50, JEL: F59, JEL: L26

ABSTRACT: The aim of the article is improvement of effective politics and applications about entrepreneurship encouragement and politics by comparative of current rules and regulations between Turkey and other selected states. Within this context, I referred the term of entrepreneurship within political economy and explained applications. I understood that according to 2015 datas, it's possible to prepare more effective politics in the end of the article. First of all, I explained the term of entrepreneurship and then referred its encouragement politics on the article which is based on comparative examination. On this step, I underlined its importance for regional and national economic development. On the main part, I explained the situation of them in economic life and stated the entrepreneurship encouragement and politics which are ruled by KOSGEB on 2015. Cause of state and government politics, I didn't focus on other ones, and also I didn't stated the rules which are active on before 2015 and today's. Then, I shared different politics and applications from European Union, US, Malaysia, Brazil and others, plus compared them with Turkish ones. On comparative part, I also referred adaptations and similarities. On final part, I evaluated in general and wrote some advices. For the article, I took advantages of articles which are published on academic journals, books, websites of government institutions and organizations, statistics.

Keywords: comparative politics, entrepreneurship, encouragement, encouragement politics, entrepreneurship encouragements

JEL Codes: JEL: F50, JEL: F59, JEL: L26

1. GİRİŞ

Girişimcilik, ürün veya hizmetin sağlanabilmesi, bunlar için kaynakların ve diğer üretim faktörlerinin düzenli bir şekilde bir araya getirildiği, ekonomik çıkarların gözetildiği yapılanma aşamasının ilk adımıdır. Ekonomik bir terim olarak "girişimcilik" sözcüğü Türk Dil Kurumu'na (2004) göre, "Emek, sermaye ve doğayı bir araya getirerek üretim sürecinin bir üretim faktörü olarak tasarlanması, örgütlenmesi ve onun tüm riskinin üstlenilmesi" şeklindedir. Girişimcilik, yaratıcı düşünmeyi gerektirdiği gibi, peşin olarak risk ve başarısızlık olasılığının da kabul edildiği davranışı ifade etmektedir. (Hisrich, 2002, s.305) Girişimcilik kavramı, aynı zamanda var olan bir şeyi tekrar etmekten öte, yeni bir sisteme veya düzene kalkışılması olarak yorumlanabilir. (Drucker, 2015) Bu bağlamda, tanımlamalarda geçen riskin daha somut olarak anlaşılması mümkündür. Girişimcinin ifade ettiği terimler ise genellikle kendi işinde çalışan, küçük iş sahibi, küçük iş yöneticisidir. (Lundström, 2005)

Ekonomik yaşamın sürdürülebilmesi, ürün ve hizmet temininde tüketiciler için farklı seçenekler oluşturulması, rekabetin sağlanabilmesi, mevcut birikimin üretime dahil edilebilmesi ve böylece diğer ekonomik göstergelerin iyileştirilebilmesi için girişimciliğin artırılmasına yönelik teşvik ve politikalar, kalkınmakta olan ülkelerde ve kalkınmasını tamamlayanlarda görülmektedir. Her ne kadar egemen siyasal güçlerin ideolojileri ve beklentileri dikkate alındığında farklılıklar bulunsa da, hükümet politikası dışında, ayrı bir devlet politikasından da söz edilebilir. Devlet politikası gibi algılanan programlar, süreklilik durumu olduğu için çok daha etkili ve girişimci nezdinde ikna edici özelliktedir.

Türkiye'deki girişimciliği teşvik eden politikalar, bazı ayırt edici özellikleriyle öne çıkan farklı ülkelerle karşılaştırıldığında yapılması, değiştirilmesi ya da durdurulması gereken kimi özellikler bulunabilir. Elbette her ülkenin ekonomisi kimi şahsına münhasır özellikler taşıdığından ve hatta toplumun sahip olduğu kültür de ekonomik yaşamı etkilediğinden birebir aynı teşvik programlarının uygulanabilmesi mümkün görünmemektedir; ancak diğer yandan uyarlanması mümkündür. Bu yönde politikaların zorunluluğu, girişimci sınıfın hem ulusal, hem de bölgesel anlamda ekonominin gelişmesi için vazgeçilmezliğinden kaynaklanmaktadır. (Çokgezen, 2012, s.29) Kısacası devletler, ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirmek ve süreklilik kazanmasını sağlayabilmek için bu yönde politikalar yürütmek zorundadır.

Çalışmada öncelikle girişimcilik teşvik ve politikaları üstünde durulmuştur. Ardından, 2015 yılı dikkate alınıp Türkiye'deki girişimciliğe yönelik teşvikler ve bu yöndeki politikalar derlenmiş ve farklı ülkelerdeki dikkat çekici uygulamalara değinilmiştir. Ardından bunlar arasında karşılaştırmaya gidilmiştir. Girişimciliğe konu olan sektörler arasındaki ayırım göz önünde bulundurulamamış ve ayrıca genel hatlarıyla politikalara da değinilmiştir. Son olarak genel tabloya yer verilmiş ve bazı olası öneriler belirtilmiştir.

2. GİRİŞİMCİLİK TEŞVİK VE POLİTİKALARI

Ülke ekonomilerinin şekillenmesinde söz konusu toplumun alışkanlıklarını, beklentilerini, kısacası arz ve talep doğrusunu belirleyen kültür, aynı zamanda tutum ve davranışlarda da etkin olarak girişimcilik ruhunu da etkilemektedir. (Aytaç, 2006) Bu da toplumların kültürlerine göre ekonomik yaşamda girişimciliğin oluşması konusunda teşvik politikalarının şeklini değiştirebilir. Her ülkede aynı amaç için aynı teşvik politikasının üretilmemesinin başlıca sebebi olarak bu ayrım öne sürülebilir. Hatta girişimcilik teşvik politikalarının uygulanabilirliği konusunda ülkeden ülkeye değil, bölgeden bölgeye bile farklılıkların oluşması gerekebilir. Kültür, aile yapısı, din, eğitim gibi faktörlerle oluşan sosyo-kültürel yapı, bölgeden bölgeye girişimciliğe yaklaşımı etkileyebilmektedir. (Kasalak, 2014) Bu da kimi durumlarda merkezden değil, yerelden yönlendirmenin veya yerelden esinlenmenin daha verimli sonuç alınmasına katkı sağlayacağına işaret etmektedir.

Teşvik politikalarının çeşitli şekillerde oluşturulmasında yatan diğer başlıca nedenler olarak, ülkenin sahip olduğu politik ideoloji, mevcut ekonomik koşullar, iş gücü ve hammadde maliyetleri, ilgili sektörün barındırdığı çekici cazibeler veya itici riskler gösterilebilir. Bunların biri, bir kısmı ya da tümü politika hazırlanmasında etken kabul edilmelidir.

Belirtilen tüm bu ayrışmalara karşın, girişimcileri ortak paydada buluşturan klasik iktisattır. Bu yaklaşıma göre, bireyler kişisel çıkarlarını en üst noktaya ulaştırma fikrine sahiptir ve bu amaçla girişimciliğe ilgileri oluşmaktadır. (Bakırtaş, Tekinşen, 2006) Kısacası, bireyler aslında doğal olarak bu konuya yatkındır; ancak onların potansiyellerini ortaya çıkartabilecek ve varsa birikimlerini riske edebilecek teşvikler gerekmektedir. İşte bu noktada da alınması gereken önlemler ve oluşturulması gereken politikalar önceden belirtilen noktalara göre ayrışma durumundadır.

2.1. Neden Girişimcilik Teşvik ve Politikaları?

Girişimciliğin teşvikinin öncelikli nedeni iş yaratılarak ekonomik büyümeye katkıda bulunulmasıdır. (Tanrıseven, 2004, s.8) Ekonomik büyümenin anlaşılabilmesinde en çok kullanılan ortak ölçüt ise

istihdamın belirlenmesidir. (Audretsch, Keilbach vd. 2006, s.62) Bunun dışında birbirleriyle bağlantılı farklı etkilerden de bahsetmek olasıdır. Tanrısever'e (2004, s.8-9) göre girişimcilik, rekabetçi ortamın sağlanması ve kişilere potansiyelleri doğrultusunda olanak tanınması yönünde de önem taşımaktadır. Ayrıca girişimcilik, *“teknoloji veya işletme yönetimi alanındaki yeniliklerin oluşturulması, yayılması ve uygulanması sürecini hızlandırır”* ve rekabet düzeyinin gelişiminde de rol oynar. (Nolan, 2007, s.29) Rekabetçi ortamın sağlanıp rekabet düzeyinin gelişiminde rol oynayan girişimcilik, böylelikle tekelleşme ve oligopol (takım tekeli) pazar yönünde de bir engel oluşturmaktadır. Bu noktadaysa, teşvikin hangi boyuttaki firmalara, ne ölçüde yapılacağı ve mevcut lobilerin buna tepkisi tartışmalı bir boyuttadır.

Çalışma itibarıyla dikkate alınan ve çalışmada yer verilen teşvik politikalarının esinlendiği amaç ise iş yaratılıp ekonomik büyümenin sağlanmasının amaçlanmasıdır. Bu ana amacın gerçekleşmesi, zaten rekabetin sağlanması, ihracat ve vergi gelirlerinin artması, istihdam yaratılması, sektörün geliştirilmesi, bölgesel veya ulusal kalkınma gibi daha özelde yer alan diğer olumlu gelişmeleri de sağlayacaktır. Örneğin 262 KOBİ'yi kapsayan bir araştırmaya göre, ortalama çalışma sürelerinin 14 yıl olduğu, ortalama 71 kişiye istihdam sağlandığı ve yarısından çoğunun ihracatçı olduğu belirlenmiştir. (OECD, 2012, s. 248.)

Bu politikalara yoğun şekilde odaklanılmasının nedeni ise olası risklerdir; çünkü potansiyel girişimciler farklı nedenlerden ötürü işlerine kalkışmada tereddüt yaşayabilir. Araştırma, geliştirme ve pazarlama yükünü üstlenen girişimciler, işlerini kurduktan sonra da düşük satışlar, yoğun rekabet, yetersiz sermaye gibi nedenlere bağlı olarak finansal ve duygusal riskleri almaya devam etmektedir (Hisrich, 2002, s.305-306) ve bunun için teşvik politikalarına ciddi şekilde gerek duyulmaktadır.

Bazı olumsuz koşullar da bu politikaların hazırlanmasında rol sahibidir. Bu olumsuz koşulların varlığı, girişimcilik teşvik ve politikalarına önem kazandırmaktadır. Riski kabul etseler bile, potansiyel girişimcilerin maruz kalabilecekleri bu sıkıntıların bertaraf edilebilmesi hükümet kanalıyla örtülebilir. Bu bağlamda akla ilk gelen sıkıntı da, finansman erişimidir. Zira özellikle yoksul bölgelerde gelir

düzei ve birikim miktarı düşük olduğundan, hem sermaye hazırlanması, hem de bankalardan kredi alabilme olasılığı düşüktür. (Nolan, 2007, s.41) Hatta teşvik sözcüğünün de büyük olasılık akla getirdiği ilk çağrışımlardan biri bununla ilgili olabilir: Eğitim, işletme, yol haritası, bürokrasi, insan kaynakları, pazarlama, lojistik gibi noktalardan öte, finans ve bununla ilgili olan ekonomi, sermaye gibi yoksunluğuna ilişkin kavramlar daha öncelikli kabul edilebilir. İngiltere'yle ilgili yapılan çalışmalarda da, bölgelerin özelliklerine göre girişimciliğin etkilerinin değiştiği kanıtlanmıştır. (Sternberg, 2009) Örneğin Türkiye'de, İstanbul'un merkezi bir ilçesiyle, en çok göç veren bir ilin merkeze en uzak ilçesi arasında var olan uçurum, girişimciliği de etkileyecektir. İngiltere'nin dışında, benzer çalışmalar Almanya gibi farklı kalkınmış ülkelerde de yapılmış ve sonuçlar aynı ya da benzer çıkmıştır.

Girişimciliğin rekabete olan etkisi göz önüne alındığında, girişimcilerin yalnız satıcı olarak değil, ayrıca alıcı olarak birbirleriyle rekabet hâlinde oldukları anlaşılmaktadır. (Kirzner, 1973) Kirzner'e göre serbest piyasa koşullarında girişimcinin en ucuza alıp en ucuza satabilme isteği, bu bağlamda bir başka riski de oluşturmaktadır. Ayrıca özellikle KOBİ'ler için tercih edilen yerde, aynı ürün veya hizmeti sunan diğer rakiplere dönük olumsuz etkiler de bulunmaktadır. Her ne kadar tekel veya oligopol pazarın yok edilmesi, ulusal ekonomik veriler ışığında olumlu yorumlansa da, pazarı küçük bölgelerde oluşturulan rekabet, taraflardan birini iflasa sürükleme etkisine de sahiptir.

Politikaların hazırlanmasında değerlendirilmesi gereken çalışmalardan biri de işe giriş maliyetleriyle ilgilidir. Bölgelerde işe giriş maliyetlerinin yüksek oluşunun, ekonomik kalkınma oranının da yüksek olmasına neden olduğu anlaşılmıştır. (Audretsch, Keilbach vd. 2006, s.63) Bu veri, risklerin yerel ya da ulusal yönetimler kanadıyla azaltılması, yani teşvik edilmesi yönünde ipucu vermektedir.

3. GİRİŞİMCİLİK TEŞVİK POLİTİKALARI VE KARŞILAŞTIRMALAR

Ele alınan girişimcilik teşvik politikaları ve uygulamaları dış (genel) ve ekonomik (ticari) girişimcilikle ilgili seçilmiştir. Yani ilk adımın atılmasına ve işletmenin kurulmasına yönelik olarak dış girişimcilik ve başarı oranının ve kârın artmasına odaklanarak ekonomik girişimcilik esas alınmış (Ürper, 2014) ve bu yöndeki politikalar ve uygulamalar dikkate alınmıştır.

Devletin sürekli olarak yerli girişimciler lehine ekonomiye müdahale etmesinin kimi olumsuz etkileri mevcut liberal/neoliberal düzen koşulları altında eleştirilebilir. Yabancı yatırımcının gözünde riskleri büyütmeden, daha adil bir şekilde, belki herkese eşit olarak teşviklerin uygulanabilmesi bu bağlamda daha önemlidir. İthalat politikaları, para piyasası üstündeki egemenlikle ucuz finansman desteği, KİT (kamu iktisadi teşebbüsleri) ile yerli girişimciye yapılan destek, doğrudan yatırım ve ihracat teşvikleri bugüne dek devlet tarafından uygulanagelmıştır. (Çokgezen, 2012, s.49) Bu politikaların kimisi doğrudan yabancı yatırımcı için risk unsuru barındırmaktadır. Bununla birlikte, devletin ekonomiye müdahale etmesinin de yalnızca girişimci teşviki ile gerçekleştirilmesine inanmakta yanlış olacaktır. Dengeli, sürdürülebilir, kaynağı belli, yerli veya yabancı yatırımcı ya da girişimciyi ürkütmeyen, hükümet yerine devlet politikası olarak sürdürülen ekonomik kalkınma programları bu yüzden daha yararlı görünmektedir. Ayrıca taraf olunan uluslararası anlaşmalar ve AB Gümrük Birliği'nin gerektirdiği koşullarında göz önünde bulundurulması kaçınılmazdır.

Ekonomik yaşam farklı ürün ve hizmetlerin sunumundan oluşan ve farklı sektör ve onların alt dallarına ayrılan geniş bir yelpazede bulunmaktadır. Ayrıca ekonomik yaşamı oluşturan bu birimler, farklı ülkelerde farklı oranlara sahiptir. Türkiye'de tekstil, gemi sanayi ve yatçılık, savunma sanayi, hava taşımacılığı, turizm, inşaat, tarım, madencilik, iletişim (telekomünikasyon) gibi ürün ve hizmetler mevcut koşullar altında oldukça ileri düzeyde görülebilir. Diğer yandan tümünde de geliştirilebilecek kimi aksaklıkların bulunması da söz konusudur. Örneğin Türkiye'de madencilik alanında büyük potansiyeller bulunmaktadır; ancak bu sektörde

verim ve iş güvenliği konusunda bazı endişeler de bulunmaktadır ya da tarım önemli bir gelir paydası oluşturmaktadır; ancak geleceğe yönelik tarım alanlarının azalması veya tahribi söz konusudur. Bu ikisi dışında farklı turizm alanlarında Türkiye'nin büyük bir potansiyeli olduğu kabul görmektedir; ancak küçük çaplı ulusal veya uluslararası gelişmelerde sarsıntıya uğraması da kaçınılmazdır. Örnekler bu şekilde arttırılabilir. Tüm bu risklerde göz önünde bulundurulduğunda ve uluslararası bir rekabetin varlığı kabul edildiğinde, yürütme ve yasama organlarının işbirliğinde ekonomiye uygun müdahalelerde bulunması kaçınılmazdır. Ekonomiye müdahale konusunda girişimcilerin teşviki diğer tüm teşviklerle birlikte ele alındığında bir bütünün parçasıdır ve hepsi verimli şekilde sağlandığında olumlu sonuçlar elde edileceği beklenmelidir.

3.1. KOSGEB Eliyle Yürütülen Teşvik Politikaları

1990'da kabul edilen Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun³, kimi düzenleme ve değişikliklerle bugünkü şeklini almış ve "girişimciliğin" devlet kanalından teşviki bu başkanlığa (KOSGEB) verilmiştir.

Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018) konulu kararda girişimciliğin amaç ve hedeflerine ulaşması için şu politikalar kabul edilmiştir: (T. C. Resmî Gazete, 2015a)

"1. Girişimcilik kültürü; (...) girişimcilik eğitimlerinin niteliğinin artırılması, girişimci rol modellerinin tanıtılması ve ödüllendirilmesine yönelik uygulamalar (...) geliştirilecektir.

2. Girişimcilik ekosisteminde hizmet ve destek sağlayan tüm kurum ve kuruluşların kurumsal kapasiteleri ve işbirliği düzeyleri artırılacaktır. (...) meslek kuruluşları, (...) girişimciliği desteklemek üzere yeniden yapılandırılacaktır.

---

³ KOSGEB Kuruluş Kanunu.

3. (...) kamu, STK'lar ve özel sektör işbirliğiyle destek modelleri geliştirilecektir.
4. (...) yenilik, verimlilik ve istihdam artışı, büyüme, ortak iş yapma gibi ölçütlerin yanı sıra kadın, genç girişimcilik ve sosyal girişimciliğe de öncelik verilecektir. (...)
5. Girişim sermayesi, bireysel katılım sermayesi, kredi garanti fonu, mikro kredi uygulamaları ve sermaye piyasası imkânları geliştirilerek, yeni girişim ve KOBİ'lerin finansmana erişimi kolaylaştırılacaktır.”

Bu politikalara dayanan yeni bir yol haritası ilgili planda daha ayrıntılı olarak ele alınmış ve eğitim, finans gibi konular işlenmiştir. Dokuzuncu ve Onuncu Kalkınma Planı içinde de kendisine yer verilen girişimcilik politikaları, AB üyeliğine yönelik planlarda da ele alınmıştır. (Sönmez, Toksoy, 2014, 47s.) Onuncu Kalkınma Planı içinde alışveriş merkezlerinin olumsuz etkilerinin giderilmesi için destekler ve ekonomiye katkılarının artırılması için kooperatifleşmenin özendirilmesi politikaları ayrıca dikkat çekici kararlardır. (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013) Ayrıca AB ile 2003'te imzalanan Katılım Ortaklığı uyarınca KOBİ politikaları AB ile uyumlu hâle getirilmiş ve dolaylı olarak girişimcilik konusunda da AB'den etkilenilmiştir. (OECD, 2012, s. 243.)

KOSGEB tarafından yürütülen Girişimcilik Destek Programı, uygulamalı girişimcilik eğitimi (ücretsiz 70 saatlik eğitim), yeni girişimci desteği (₺50,000'ye varan geri ödemesiz destek) ve üniversitelerde “Girişimcilik” dersi alan öğrencilerin İş Planı Ödülü Yarışması'na katılıp kazanmaları durumunda (işlerini kurmuşlarsa) verilen ödül ile yürütülmektedir. (KOSGEB, 2016) Yeni girişimci desteği ile sunulan desteklerde bazı farklılıklar dikkat çekicidir; çünkü hem ekonomik, hem de sosyal şartlara göre yapılan destekte değişiklikler bulunmaktadır. Yapılan destek oranı Ekonomi Bakanlığı'nın belirlediği Bölgesel Teşvik Sistemi⁴ içindeki altı bölgeye

---

⁴ İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyelerine göre hazırlanan ve Türkiye'nin altı ayrı bölgeye ayrıldığı teşvik sistemi haritasıdır. Birinci bölgede İstanbul, İzmir gibi kentler yer alırken en yüksek teşvike gerek görülen illere göre sıralama yapılmıştır. (Ekonomi Bakanlığı, 2016)

göre değişmektedir. Ayrıca kadın, gazi, birinci derecede şehit yakını ve engelli girişimcilere daha yüksek oranda destek sunulmaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın KOSGEB ile birlikte yürüttüğü Genç Girişimciler İçin Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi isimli program ise 18 ve 29 yaş aralığındaki gençlere yönelik olup 130,000'e kadar hibe ve 170,000'e kadar faizsiz kredi sunmaktadır. (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2016) Bu programın KOSGEB tarafından yürütülen Girişimcilik Destek Programı'ndan temel farkı katılımcıların yaşlarına odaklanılmış olmasıdır. Gençlerin, kimi sosyal becerilere görece daha az sahip olması, destek programlarından (girişimcilik desteklerinden) haberdar olmayışı, bazılarının hükümet organlarına güvenmemesi, onların yeni bir adım atmamasına neden olmaktadır. (Nolan, 2007, s.103) Bu açıdan ele alındığında, bu programın kapsamı üstüne daha derin çalışmalar yürütülmesi gereği anlaşılmaktadır.

Bir kısmı hibe edilen ve bir kısmı geri ödemeli olan bu desteklerin önemi yüksektir. Yeni girişimci desteğinde de, genç girişimciler için olanda da söz konusu tutarlar bankalardan alınabilecek olan kredilerden hem daha yüksek, hem de daha caziptir. Öte yandan, bahsi geçen tutarlar KOBİ'ler için makul rakamlardır; fakat işin gereğine uygun olarak daha yüksek tutar gerekmesi durumunda yararlanılabilecek ek bir destek veya hibe bulunamamıştır.

3624 sayılı KOSGEB Kanunu'nun 12. maddesi ve KOSGEB Destekleyiciler Yönetmeliği ve Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu'nun 2011/105 sayılı kararına dayanarak hazırlanan KOSGEB Kobi ve Girişimcilik Ödülleri Uygulama Esasları'na göre 2015'te dördüncüsü düzenlenen Kobi ve Girişimcilik Ödülleri, girişimcilik alanında dört farklı dalda ödüllendirme yapmıştır: (T. C. Resmî Gazete, 2015b)

“Son 3 (üç) mali yıl içinde kurulmuş olup, geleceğe dair büyüme stratejileri geliştirmiş, istihdam ve net satış hasılatı tutarında artan bir performans sağlamış ve girişimciler için rol model oluşturmuş işletmelerden:

1) Yılın Genç Girişimci Ödülü: İşletmedeki kurucu ortaklık payı ve başvuru esnasındaki ortaklık payı en az % 30 (otuz)

olan ve işletmesini kurduğu yıl itibariyle 35 yaşını geçmemiş genç girişimci olmak,

2) Yılın Kadın Girişimci Ödülü: İşletmedeki kurucu ortaklık payı ve başvuru esnasındaki ortaklık payı en az % 30 (otuz) olan kadın girişimci olmak,

3) Yılın Küresel Doğan Girişimci Ödülü: Kuruluş yılından itibaren toplam net satış hasılatı tutarının ortalamasının en az %25'i ihracat gelirlerinden oluşmak ve uluslararası işbirliği yapmış olmak,

4) Yılın İnovatif Girişimci Ödülü: Kamu kurum/kuruluşlarından destek alarak inovatif bir iş fikri ile işini kurmuş ve başarı ile tamamlamış olmak.”

2015 yılında gerçekleştirilen yarışmada “Genç Girişimci” dalında beş finalist belirlenip biri ödüllendirilmiş, “Kadın Girişimci” dalında beş finalist belirlenip ikisi ödüllendirilmiş, “Küresel Doğan Girişimci” dalında dört finalist belirlenip biri ödüllendirilmiş ve “İnovatif Girişimci” dalında dört finalist belirlenip biri ödüllendirilmiştir. (KOBİ ve Girişimcilik Ödülleri, 2016a ve 2016b) Ödül alan beş firma farklı alanlarda ürün/hizmet sunmaktadır. Firmalardan biri yurtdışında da deneyim kazanmış, yüksekte çalışma ve iple erişim konusunda eğitim faaliyeti sürdürmektedir. Bir diğeri tarım sektörüne yönelik sanayi firması olup yeniliklerle verim artırılmasına yönelik ürün sağlamaktadır. İçlerinde en yüksek istihdamı sağlayan da bir başka sanayiyle ilgili firmadır. Firmalardan bir diğeri bilişim üstüne hizmet vermekte olup oyun dünyasına yönelmiş ve diğeri de taze meyve ve sebze suyu ile kuru yemişli karışım üretip satan bir firmadır. Gözleneceği üzere, ödüle layık görülen girişimciler alanlarında başarılı olmuş veya başarılı olma yolunda verimli adımlar atmıştır. Diğer yandan tümü de ayrı sektörlerde bulunmakta olup bazıları Türk ekonomisinin hiçte alışık olmadığı yeni dallarda gelişim göstermiştir.

Bununla birlikte başkanlığını Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı'nın üstlendiği ve çeşitli devlet, iş ve STK'nın oluşturduğu Girişimcilik Konseyi 2012'de “*Türkiye’de girişimciliğin geliştirilmesine yönelik çalışmaları bir çatı altında toplayarak güçlü bir ekosistem dâhilinde stratejiler oluşturulmasını ve uygulamaya geçirilmesini*

sağlamak amacıyla” kurulmuştur. (KOSGEB, 2012) Bu konsey bir çatı görevine sahip olup daha organize bir şekilde, birlikte hareket edilebilmesine yöneliktir.

Türkiye’deki girişimcilerin genel görünümüne ilişkin Sönmez ve Toksoy’un (2014) yaptığı çalışma kapsamlı sonuçlar vermiştir. 2013’te KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi’ni tamamlamış 400 kişi üstünde yaptıkları çalışmaya göre varılan sonuçların bazıları şöyledir:

“Girişimcilerin eğitim seviyelerinin yükselmeye başladığı, (...) kadınların girişimcilğe olan ilgilerinin giderek arttığı, (...) ortaklık konusunda Türk düşünce ve geleneğinin girişimci adaylarında da devam ettiği ve büyük bir çoğunluğun ortak istemediği, genel ortalamada her şirketin 5 kişilik istihdam yaratma potansiyeli taşıdığı, (...) sermaye ihtiyaçlarını KOSGEB desteklerinin yanı sıra öncelikle özkaynakları ve aile yardımı sonrasında da banka kredileri ile çözmeyi planladıkları, hemen hepsinin e-posta adresine ve cep telefonu numarasına sahip olduğu...”

2013’te KOSGEB’in eğitimini bitiren bu kişilerle yapılan çalışma 2014’te yayınlandığı için 2015 ve 2016 için de bir kaynak izlenimi vermektedir. Bu açıdan bu verilerin ışığında sonuç kısmındaki olası öneriler için de yararlanılması uygun görülmüştür.

2012’de kurulan e-PTT AVM⁵ diğer e-ticaret siteleri gibi hizmet vermektedir. İş dünyasına atılan girişimci KOBİ’lerin yararlanabileceği e-ticaret sitesi, ilk kurulduğunda 51 KOBİ ile protokol imzalamış ve özel ile kamuyu beraber ticarete sokmuştur. (AA, 2012) Yalnızca KOBİ dünyasının değil, diğer ticaret kanallarının da satış yapabildiği site, devlet desteğini arkasına almış olduğundan, girişimcileri cesaretlendirici bir izlenim yaratmaktadır.

Çalışma her ne kadar 2015 yılına odaklanmış olsa da, 2009’a dek olan istatistikler bulunduğu için genel bir varsayım yapılmıştır. (Bkz. Tablo 1) Tabloda dört yıl içinde açılan ve kapanan anonim, kolektif, komandit, limited ve kooperatif şirketlerin toplam rakamları ve bir önceki yıla göre değişim oranları verilmiştir.

---

⁵ EPT Ticaret ve Sanal Mağazacılık A.Ş. (<http://www.epttavm.com/>)

Tablo 1: Yıllara Göre Açılan ve Kapanan Şirket Sayıları ve Önceki Yıllara Göre Değişim Oranları

Açılan ve Kapanan Şirket Sayı ve Oranları	Açılan		Kapanan		
	Yıllar	Sayı	Önceki Yıla Göre Değişim	Sayı	Önceki Yıla Göre Değişim
	2006	52,699	%11.2	9,471	%6.6
	2007	55,350	%5	9,954	%5.1
	2008	49,003	-%11.5	9,578	-%3.8
	2009	44,472	-%9.2	10,395	-%8.5

Kaynak: TÜİK, 2010.

Tablodaki 2008 verileri incelendiğinde, ekonomik faaliyetine göre en çok kurulan firma sayısı inşaat sektöründe gerçekleşmiş ve 8000’i aşkın yeni firma kurulmuş; ancak “tarım, avcılık ve ormancılık ve balıkçılık” ile “toptan ve perakende ticaret, otel ve lokantalar” alanında kapanan firma sayısı, açılardan yüksek olmuştur. (TÜİK, 2016) 2008 ve sonrasında rakamların açılarda düşüşe, kapanarlarda ise yükselişe geçmesinde aynı dönemdeki uluslararası ekonomik krizin etkisinin olduğu savunulabilir. Bununla birlikte farklı görüşlere göre çeşitli iç ve dış faktörlerinde etkisi olabilir. Ayrıca vurgulamak gerekir ki, Küresel Girişimcilik Monitörü, Türkiye’de 2006 ile 2008 arasındaki girişimciliğin, 2010 ve 2012 arasında arttığını; kriz öncesi her 100 yetışkenden 6 olan girişimci oranının 12’ye çıktığını ve küresel krizin olumlu bir etkisi olduğunu belirtmiştir. (GEM, 2016)

Söz konusu tablo genel olarak ekonominin seyri hakkında fikir verici olabilir; ancak tam anlamıyla yetersizdir. Öte yandan girişimcilikle ilgili teşvik politikalarının da başarısını doğrudan olmasa bile, dolaylı olarak göstermeye elverişlidir. Ayrıca vurgulamak gerekir ki, çalışmada belirtilen girişimcilikle ilgili teşvik politika ve uygulamaları, son dönem dikkate alınarak hazırlandığı için, daha iyimser yaklaşılması gereği beklenmektedir. Yıllara göre açılan ve kapanan şirket sayıları ve önceki yıllara göre değişim verileri gibi, işveren veya kendi hesabına çalışan verileri de dolaylı olarak fikir edinme konusunda yararlı görülmüştür. 15 yaşından büyüklerin istatistiklerine göre işveren veya kendi hesabına çalışanların (tarım ve tarım dışı toplamı) oranı 2004’ten 2013’e dek %28.4’ten %23.3’e

gerilemiş; ancak kadınlar dikkate alındığında %10.7'den %12'ye yükselmiştir. (TÜİK, 2014) Bu yıllar arasındaki kadınlara ilişkin verilerde %14'e kadar artış gözlenmiştir.

Doğrudan girişimcilik politikalarıyla ilgili olmasa da, KOBİ'ler için hazırlanan uygulamalar da girişimciliğin hayata geçirilmesi konusunda cesaretlendirici özelliktedir. Ticaret hayatına ilişkin kimi ayrıcalıklar ve kolaylıklar, girişimcilerin işlerinde daha iyi verim alabilmeleri yönünde bir artıdır. Özellikle ihracatı teşvik eden politikalar bu açıdan ülke ekonomisi içinde önemlidir. Genel tüm şirketler veya KOBİ'ler için uygulanan teşvik programları girişimcilik ile doğrudan ilgili olmadığı için bunlara ayrıca yer verilmemiştir.

3.2. Farklı Politikalar ve Uygulamalar

Çalışma konusu Türkiye eksenli bir incelemeyi ele aldığı için Türkiye'de öne çıkan veya beklentilere yol açan sektörlerin ele alınması beklenmiş; ancak sektör hedefli özel girişimcilik politikaları bulunmadığı için KOSGEB ile genel politikalara yer verilmiştir. Sektörlere yönelik politikalar bulunmaktadır; ancak bu politikalar girişimcilikle değil, doğrudan teşvikle ilgilidir. Örneğin Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yürüttüğü Yeşil Yıldız uygulaması turizm alanında ilginç bir politikadır: Çevreye duyarlılığı esas alan bu politika sonucu, işletmelere ek olanak ve fırsatlar tanınmaktadır. Buna ek olarak İŞKUR'un belli durumlarda istihdam edilenlerin belli süreyle sigorta primlerini karşılaması da bir diğer teşviktir. Öte yandan çalışmaya konu olan girişimcilik teşvik ve politikaları ile doğrudan bir ilgileri bulunmamaktadır. Bundan ötürü uygulanan farklı politikalarda da doğrudan girişimciliği teşvik edici olanlara odaklanılmıştır.

3.2.1. Farklı Politika ve Uygulama Örnekleri

Üniversiteler ile sanayi arasındaki etkileşim gerek ABD'de, gerekse Japonya'da uzun bir geçmişe sahip olmuş (Manimala, M. J. vd, 2008) ve ekonomik kalkınma süreci bu şekilde sağlam temeller üstünde sürdürülebilir kılınmıştır. Bilim ve iş dünyasının birlikte yol ettiği ülkelerde birçok açıdan gelişmişlik düzeyi özellikle bu yöntemle artmıştır. Bununla birlikte, girişimcilik konusunda bazı ince

ayrımında bulunmaktadır. Bu bölümde farklı coğrafyalardan olumlu örneklerin bazıları derlenmiştir.

Wilson'a (2008, s. 120-121.) göre ABD'nin ekonomik büyümesinde anahtar rol üstlenen girişimcilik, Avrupa'da görece geri plana itilmiştir. ABD'de, çoğunda girişimcilik bölümleri ve müfredatında girişimcilik dersi bulunan üniversiteler bulunuyorken, bu oran Avrupa'da oldukça düşük seviyededir ve olanlarda da kurumsal kültürün etkisiyle verim ABD'deki kadar yüksek değildir. (Wilson, 2008, s. 123.) Diğer yandan Avrupa Birliği'nde de 1990'lı ve 2000'li yıllarda yeni atılımlar olduğu görülmektedir. Avrupa Komisyonu, genç girişimcilere yönelik birden fazla politika yürütmektedir. Bunlar Genç Girişimciler İçin Erasmus, girişimcilik eğitimi ve girişimcilere yönelik rehberlik eden (bilgi ve destek kanalı) ağın hizmetidir. (European Commission, 2016) Komisyon, aynı zamanda 2013'te de 2020 Girişimcilik Eylem Planı'nı kabul etmiştir. Yeni işletmelerin yarısının ilk beş yıllarında başarısızlığa uğradığına değinen planda, üye devletlerin yeni firmalara ağır vergi yüklerine ilişkin kolaylıklar tanınması önerilmiş ve aynı yıl bu öneri işleme konulmuştur. (European Commission, 2013, s.10-13) Avrupa genelinde bilinen başarılı girişimcilik örneklerinin yeterli seviyede bulunmadığı tespitine yer veren plan, bu doğrultuda ülkelerde girişimcilerin rol model olarak sunulması girişimciliğin teşvik edilebileceğini de belirtmiştir. (European Commission, 2013, s.21-22) Komisyonun aldığı kararlardan en önemli finansal önlem ise, girişimciliğin devam edebilmesine ilişkindir. İflasların neredeyse tümünün geç ödemeler gibi dürüst nedenlere bağlı olduğunu belirten plan, bu tip nedenlerle iflas eden girişimcilere yeterli süre tanınmasını ve öncesinde de destek hizmeti sunulmasını önermiştir. (European Commission, 2013, s.17-18)

AB'nin öncü ülkelerinden biri olan ve sağladığı vergi gelirleriyle refah devleti uygulamalarını da başarıyla yürüten Hollanda, girişimcilik konusunda 75 000 000 avro tutarında bir bütçe ayırmış ve sermaye, bilgi, vergi, yenilik gibi konularda yeni düzenlemelere başvurup ilgili yönetmelikleri daha verimli hâle sokmaya çalışmıştır. (Government of the Netherlands, 2016) Sekiz ayrı başlıkta toparlanan eylem planında 900 000 avronun takip eden üç yıllık süreçte

üniversite öncesi çağlardaki çocukların iş, girişimcilik ve tutkularını pekiştirmek için harcanması düşünülmüştür. (Kamer, 2014)

Girişimcilik, yalnızca alınan politik kararlarla sağlanamamaktadır. Örneğin Güney Kore’de yapılan girişimcilik teşvik politikaları kadar, bazı özel şartların da bireyleri girişimciliğe ittiği yönünde görüş bulunmaktadır. Jung’a (2002) göre, ülkede saklı duran girişimci ruhu uyandıran ekonomik ve politik sistem olmuş, demokrasi ve market ekonomisinin gelişimi yaratıcı ve girişimci enerjiye olan eğilimi ortaya çıkartmış ve politik demokrasi, ekonomik liberalleşme, açık kapı politikası bireyciliği, yaratıcı düşünceyi ve yeni iş enerjisinin gelişimini sağlamıştır. Bu açıdan bakıldığında, ülkedeki bazı politik ve ekonomik gelişmeler bireylerin sahip oldukları istekleri dışa vurmalarına olanak tanımış ve girişimciliği etkileyen kültür üstünde etkili olmuştur. Petrol veya bir başka doğal kaynak zengini olmayan, sınırlı tarım ve üretim olanaklarına sahip Güney Kore, bu koşullar altında teknoloji ve yeniliklere mecbur kalmış (McGlade, 2014) ve birçok ülke ekonomisini de geride bırakmayı başarmıştır.

Arjantin ile Brezilya, gerek kendi bölgelerinde, gerekse tüm ülkeler içinde ekonomileri iyiye giden, tam anlamıyla kalkınmasını tamamlamamış; ancak ekonomik verileri göz önünde bulundurulduğunda iyiye işaret eden ülkelerdir. Özellikle 2000’li yıllardan sonraki girişimcilikle ilgili çalışmalarda da isimlerine sıkça rastlanılmaktadır. 2008’de yaşanan ekonomik krizin Türkiye’deki girişimciliğe olan yansımalarının bir benzeri, daha önce Arjantin’de yaşanmış ve 2002’de başlayıp iki yıl süren ekonomik kriz, ülkedeki girişimcilik oranını ortalama %10’dan ortalama %20’ye çıkarmıştır. (Acs, Amoros, 2008) Brezilya’da uygulanan bir çalıştay projesi ise, büyük firmalarla KOBİ’leri ve yeni girişimcileri bir araya getirip deneyimlerini paylaşmalarını sağlamış (Siqueira, A. C. O. vd. 2014) ve böylece olası risk ve tehditlere karşı önlem alıp fırsatları önceden yakalayabilmelerine olanak tanımıştır. Brezilya’da ayrıca girişimciliğe ilişkin eğitim oranları da yüksek bir görünümde dir. Brezilya’da yüksek öğrenim veren devlet okullarının %32’si ve özellerin %11.5’inde girişimcilik dersi verilmekte olup bunun yaklaşık yarısının işletme dışındaki mühendislik, iletişim, turizm gibi farklı alanlarda verildiği öğrenilmiştir. (Guerra ve Grazziotin, 2010; Lima, E. vd.’den 2012) Bu

durum, farklı meslek ve bilim dallarında uzmanlaşan öğrencilerinde ileride kendi alanlarıyla ilgili iş kurabilme şansını arttırmaktadır.

Malezya'daki girişimcilik politikalarının hazırlanmasında hem koloni olduğu dönemden etkilenildiği, hem de Çinli nüfusun ekonomik yaşamdaki gücünün etkili olduğu anlaşılmıştır. Beş yıllık bir plan olan 10. Malezya Planı'ndaki üç ana stratejide Malaylar'a odaklanmıştır. İlk olarak Malay firmaları boyutları ve gelişim evrelerine göre üç gruba bölünmüş ve içinde oldukları gruba göre devlet desteği almış ve ek olarak hükümete bağlı yatırım firması eliyle doğrudan Malay firmalarına destek verilip doğrudan Malay girişimciliğine yönelik politikalar hazırlanmıştır. (Hamidon, 2014) Ülkenin başbakanı Necip Rezak, bu planla ilgili 2010'da yaptığı konuşmada, girişimcilerin beklenmedik iş risklerinden ötürü başarısız olduklarını, iflas yasalarının onlara ikinci bir şans verilecek şekilde tekrar düzenlenmesi gerektiğini açıklamıştır. (Razak, 2010) Japonya'da 1979'da başlatılan Bir Köy Bir Ürün⁶, ardından Tayland'daki Bir Bölge Bir Ürün⁷ isimli programları 2003'te Bir İlçe Bir Endüstri⁸ ismiyle hayata geçiren Malezya, (Kader vd. 2009) kırsal bölgelerde ekonomik kalkınma için önemli bir adım atıp hem hane halklarını üretim yönünde teşvik etmiş ve hem de kurduğu çeşitli ajanslarla bunları düzenli olarak desteklemeye başlamıştır. Bu uygulama, önceki diğer iki uygulamanın tümüyle kopyası değil, Malezya koşul ve beklentilerine göre uyarlanmış şeklidir. Örneğin el sanatları bir iş kolu olarak değerlendirilmiş ve bununla ilgili bir portal⁹ kurulup üreticilerin pazarlama yüküne, yeni ve modern tekniklere ulaşmaları gibi çeşitli amaçlar edinmiştir. (Kraftangan, 2016)

3.3. Genel Karşılaştırma

Küçük firmaların esneklik sahibi oluşu, yani bir değişikliğe daha kolay uyum sağlamaları dikkate değer bir ayrıntıdır. (Gallander, 2000) Yazar, ürün veya hizmetin yapılış ya da sunuşundaki değişimlerde,

---

⁶ Japanese One-Village-One-Product (OVOP)

⁷ One-Tambon-One-Product (OTOP)

⁸ One-District-One-Industry (ODOI)

⁹ Official Portal of Malaysia Handicraft Development Corporation
(<http://www.kraftangan.gov.my/>)

bürokratik değişiklik ve düzenlemelerde küçük firmaların avantaja sahip olduğunu açıklamıştır. Bunun farkındalığına dönük somut bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Küresel Girişimcilik Monitörü'nün 2013 verilerine göre Türkiye ile birlikte seçili ülkelerle ilgili sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir. Kurulu iş mülkiyeti¹⁰, yeni iş mülkiyeti¹¹ ve görülen fırsatlar¹² oranları incelendiğinde, iki Güney Amerika ülkesinin görece daha üstün olduğu, Uzakdoğu'dan seçilen ülkeler içinde özellikle Malezya'da oranların olumlu geliştiği, Türkiye'nin ise bazı oran sınıflamalarında kimi AB ülkelerinin de önünde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2: 2013 Verilerine Göre Kurulu İş Mülkiyeti, Yeni İş Mülkiyeti ve Görülen Fırsatlar Oranları

Ülkelere Göre 2013 Oranları (%)	Kurulu İş Mülkiyeti	Yeni İş Mülkiyeti	Görülen Fırsatlar
Türkiye	5.70	4.70	39
ABD	7.50	3.70	47 (2.)
Almanya	5.10	2	31
Arjantin	9.60 (2.)	5.60 (2.)	41 (3.)
Brezilya	15.40 (1.)	12.60 (1.)	51 (1.)
Fransa	4.10	1.80	23
Güney Kore	9	4.20	13
Hollanda	8.70 (3.)	4.80	33
İngiltere	6.60	3.60	36
İsrail	5.90	4.80	47 (2.)
Japonya	5.70	1.50	8
Malezya	6	5.20 (3.)	41 (3.)
Rusya	3.40	2.80	18

Kaynak: GEM, 2015¹³

Yapılan bir çalışmaya göre, Brezilya'daki girişimcilerin %95'i ve diğerlerinin %88'i kendisini mutlu hissederken, girişimcilerin %88'i, diğerlerinin %70'i kendisini hayatta başarılı bulmuştur. (Djankov vd,

¹⁰ Kurulu İş Mülkiyeti Oranı: 42 aydan daha uzun süredir bir iş yerine sahip olanların oranı. (18-64 yaş)

¹¹ Yeni İş Mülkiyeti Oranı: Üç aydan uzun ve 42 aydan az süredir bir iş yerine sahip olanların oranı. (18-64 yaş)

¹² Görülen Fırsatlar Oranı: Yeni bir işe kalkışılmasında iyi fırsatlar olduğunu düşünenlerin oranı. (18-64 yaş)

¹³ Düzenlenmiştir.

2006, s6.) Brezilya, Çin ve Rusya'yı içine alan aynı çalışmada varılan tespitlerden biri ise, girişimcilerin yerel veya ulusal hükümetlerin gün gün iş yaşamlarına müdahale etmesinden sakınmaları olmuştur. (Djankov vd, 2006, s16.) Bu yargıya göre, girişimcilik, her ne kadar kültürün etkisiyle şekilleniyor olsa da, girişimcilerin hayata bakışı, beklentileri ve dolaylı olarak kültürlerinin de uzun vadede değişebileceği savunulabilir.

Çalışmada belirtilen farklı uygulamalarda, farklı disiplinlerde uzmanlık kazandıran üniversite müfredatında girişimciliğe yer verildiği görülmüştür. Türkiye'de ise bu yönde bir eksiklik bulunduğu anlaşılmaktadır; ancak KOSGEB'in çeşitli işbirlikleriyle devreye soktuğu programlar bu yöndeki eksikliğini gidermeye kısmen yeterli olsa da, tam anlamıyla yerini alabilmesi henüz söz konusu değildir. Türkiye'de girişimcilik, AB'ye paralel şekilde gitmektedir; gerek tarihsel süreçteki yorumu, gerekse AB ile ilişkilerin etkisiyle benzerlikler bulunmaktadır. Politik kültür, ekonomik yaşamı da etkilemektedir ve bunun girişimcilik üstüne örneği olarak Güney Kore gösterilmiştir. Türkiye'de de 1980'de alınan 24 Ocak Kararları ve sonrasındaki dönem bu yönde bağdaştırılabilir; ancak Türkiye'de, Güney Kore'de olduğu gibi üretim değil, tüketim kültürünün pekiştirildiği ifade edilebilir. Japonya, Tayland ve son olarak Malezya'da uygulamaya sokulan yöresel anlamda iş kollarının desteklenip teşvikinin benzerine ise Türkiye dahil, incelenen ülkelerin hiçbirinde rastlanılmamıştır. Diğer yandan KOSGEB'in sunduğu krediler ile yöresel iş kollarının kurulduğu ve başarılı bir şekilde sürdürüldüğü de tespit edilmiştir. Malezya'da kurulan çeşitli internet siteleri ile e-PTT AVM arasında benzerlik bulunmaktadır. Malezya'da farklı sitelerin kurulmasının verdiği izlenim, e-PTT AVM içinde yalnızca KOBİ'lere yer verilmemesi gibi olumsuz şekillenmiştir. Örneklerde rastlanılan dürüst iflasların ertelenmesine ilişkin uygulamaların da Türkiye'de tam anlamıyla ele alındığı bilgisine rastlanılamamıştır.

4. SONUÇ YERİNE

Girişimcilik teşvik ve politikaları, ülkelerin bölgesel ve ulusal kalkınma programlarının vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bu politikalar ve uygulamalar, farklı devlet anlayışları, toplumların sahip

olduğu kültür, kaynaklar ve beklentilere göre şekillenmektedir; ancak tümünde göze çarpan nokta eğitime verilen değer ve KOBİ'lere yönelik kolaylıklardır. Politikalar, ağırlıklı olarak finansal destekle ilgili olsa da, mevzuat, eğitim gibi başlıklar tarafından tamamlanmaktadır.

Türkiye'de KOSGEB tarafından uygulanan teşvik politikaları, yıldan yıla gelişim göstermektedir; ancak seçilen ülkelerle karşılaştırıldığında yapılabilecek başka uygulamalar olduğu da anlaşılmaktadır. Farklı uygulamalardan esinlenilerek, verimi artırıcı teşviklerin hazırlanması ülkenin bölgesel ve ulusal çıkarlarına hizmet edecektir. Yalnızca devlet gelirlerinin artması değil, aynı zamanda istihdamın sağlanması, yurtdışı göçün yavaşlatılması, ihracatın artması, rekabet ortamının geliştirilmesi gibi yine devlet geliriyle ilişkili yan etkileri de düşünüldüğünde, girişimcilik teşvik ve politikalarına daha fazla eğilim sağlanması gereği anlaşılmıştır. Sektöre bağlı üstünlük elde edilmesi ve bireysel tasarrufun ekonomiye eklenmesi gibi diğer olumlu etkiler de gözetildiğinde, bu yönde şevki artırıcı ve cesaretlendirip özendirici politikaların geliştirilmesi kaçınılmazdır.

Ele alınan örneklerin genelinde olduğu gibi, Türkiye'de de bölüm ayırt etmeksizin en azından seçmeli ders olarak girişimciliğe önem verilmesi gereği anlaşılmaktadır. Ayrıca değinilen Malezya örneğinde olduğu gibi yöresel kalkınma yönünde girişimcilik teşvikleri ve tarafları bir araya getirip tartışma ve fikir edinme çalışmaları üstünde de daha verimli durulabileceği anlaşılmaktadır.

4.1. Öneriler

Çalışmada girişimcilik, girişimcilik teşvik ve politikaları, Türkiye'deki girişimcilik teşvik ve politikalarının uygulanması ile bazı yabancı örnekler ele alınmış ve karşılaştırılmasına yer verilerek genel bir değerlendirmeye gidilmiştir. Sonuç olarak, bazı önerilerin hazırlanabilmesi böylece mümkün olmuştur. Bu çerçevede üç öneri cazip görünmektedir: Girişimcilikle birlikte ortaklığın ve kooperatifçiliğin de teşvik edilmesi, çeşitli ölçütlere göre bölgesel veya sektöre dayalı kolaylıkların sağlanması, pazarlama ve tanıtım olanaklarının artırılması.

Girişimciliğin önünde en ciddi şekilde duran, riskin ve sermaye oluşumunun paylaşılması, bir iş girişimi için benzer duygu ve isteklere

sahip kişilerin birlikte hareket etmesiyle mümkündür. Bu bağlamda eğitim programlarında veya teşvik sunumunun ilk aşamalarında, bu yönde bilgilendirmelerin yapılması ve duruma göre bir takım finansal kolaylıkların sağlanması tarafların daha istekli olmasını sağlayabilir. Bu, girişimcilerin risk ve sermaye paylaşımıyla daha kolay ikna olmasını sağlayabileceği gibi, sermaye birikimi daha az olan kişileri de bir araya getirebilir. Bununla ilgili olarak ortaklıkların ve kooperatifçiliğin özendirilmesi yönünde yeni odak noktaları belirlenebilir.

Nolan'a (2007, s.115) göre bölgesel gereksinim ve şartlara uygun şekilde hazırlanan yönetmeliklerle girişimcinin yükü azaltılabilir. Bu öneri yerel hükümetler için sunulmuş olsa da, merkezden de Ekonomi Bakanlığı'nın Yatırım Teşvik Haritası'na göre düzenlenebilir. Sermaye miktarı, bulunulan bölge, sağlanan istihdam ve sektör gibi çeşitli ölçütler kullanılarak bürokratik ve ek finansal kolaylıkların sağlanması girişimcilerin iş hayatlarının belli bir döneminde daha yüksek verim alarak devam etmeleri yönünde teşvik edici olabilir. Özellikle bölgelere göre yapılan teşvikin artırılması, ülke içi göçün sınırlandırılmasına katkı sağlayabileceği gibi, sektöre dayalı teşvikin şekillendirilmesi de önem arz eden sektörlerin gelişimine katkı sağlayabilir.

Özellikle internet kullanımının artması ve telekomünikasyondaki gelişmeler dikkate alındığında, rekabette göz önünde bulundurulduğu zaman pazarlama ve tanıtım bütçesi girişimciler için bir diğer finansal sıkıntıdır. İş hayatına henüz başlayan girişimcilerin pazarlama ve tanıtım çalışmalarında, yerel veya bölgesel radyo, televizyon ya da gazeteler aracılığıyla tanıtımlarına ek destek olunması veya internet (veya sosyal medya), cep telefonuna kısa mesaj gibi olanaklar bir kereye mahsus tahsis edilebilir. (Doğrudan malî ilişki yerine, radyo kanalında reklamı üstlenen firmaya vergi indirimi gibi yollar izlenerek her iki tarafında yarar görmesinin sağlanması gibi...) Örneğin, e-PTT AVM gibi, ancak ondan ufak ayrıntılarla farklı olan, girişimcilerin ön planda yer aldığı ve yalnızca KOBİ'lere yer veren bir e-ticaret sitesinin yapılması girişimcilerin ticaret yaşantılarını sürdürebilmeleri için iyi bir rol alabilir.

Bu üç öneri dışında ayrıca üniversitelerin farklı fakültelerinde en azından seçmeli olarak girişimcilğe ilişkin derslerin eklenmesi söz konusu edilebilir. Başarılı girişimcilerin kamuoyunda örnek olarak gösterilmesi, girişimcilikle ilgili kısa film yarışmalarının düzenlenmesi gibi etkinlikler toplumun konuya yaklaşımında olumlu gelişmeler sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Acs, J. Zoltan - Amoros, J. Ernesto, "Entrepreneurship and Competitiveness Dynamics in Latin America", *Small Business Economics*, 2008, 31(3):317.
- Audretsch, B. David - Keilbach, C. Max - Lehmann, E. Erik, *Entrepreneurship and Economic Growth*, Oxford University Press, 2006.
- Aytaç, Ömer, "Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006, 15:151.
- Bakırtaş, Hülya - Tekinşen, Ali, "E-Ticaretin Girişimcilik Üzerindeki Etkileri", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2006, 16:128.
- Çokgezen, Murat, *Türkiye'de Devlet, Girişimcilik ve Yerel Kalkınma*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 2012.
- Djankov Simeon - Qian, Yingyi - Roland, Gerard - Zhuravskaya, Ekaterina, "Entrepreneurship in Brazil, China, and Russia", Working Papers w66, Center for Economic and Financial Research (CEFIR), 2006.
- Drucker, F. Peter, *Innovation and Entrepreneurship*, Routledge, 2015, s. 26.
- European Commission, Entrepreneurship 2020 Action Plan, Brussels, 9.1.2013 COM(2012) 795 Final, 2013.
- Gallander, Benj, *The Uncommon Entrepreneur*, Insomniac Press, Toronto, 2000, s. 17.
- Hamidon, Syahira, *The Development of Malay Entrepreneurship in Malaysia*, ITBM, Kuala Lumpur, 2014, s. 144.
- Hisrich, D. Robert, "Entrepreneurship / Intrapreneurship", *Entrepreneurship: Critical Perspectives on Business and Management* - 3, Norris F. Krueger (Eds.), Routledge, 2002.

- Jung, Ku-Hyun, “An Upsurge og Entrepreneurship in Korea and Its Possible Reasons”, *Expert Workshop on Entrepreneurship in Asia: Creating Competitive Advantage in the Global Economy*, Hong Kong, 2002, s. 11.
- Lima, Edmilson - Lopes, Rose M. - Nassif, Vania M. J. - Silva, Dirceu, “Opportunities to Improve Entrepreneurship Education: Contributions Considering Brazilian Challenges”, ICSB World Conference, the congress of the International Council of Small Business, 2012, s. 4.
- Lundström, Anders - Stevenson, A. Lois, *Entrepreneurship Policy: Theory and Practice*, Springer, 2005, s. 41.
- Kader, Radiah Abdul - Mohamad, Mohd Rosli - Ibrahim, Azid A. H. Che, “Success Factors for Small Rural Entrepreneurs under the OneDistrict-One-Industry Programme in Malaysia”, *Contemporary Management Research*, 2009, 5(2):148.
- Kasalak, Murad Alpaslan, “Bölgesel Kalkınma Açısından Sosyokültürel Yapının Girişimciliğe Etkisi”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014, 31:257-261.
- Kirzner, M. Israel, *Competition & Entrepreneurship*, The University of Chicago Press, 1973, s. 15.
- Manimala, Mathew J. - Mitra, Jay, “Higher Education's Role in Entrepreneurship and Economic Development”, *Entrepreneurship and Higher Education*, Jonathan Potter (Ed.), OECD Publishing, 2008, s. 49.
- Nolan, Alistair, *Girişimcilik ve Yerel Ekonomik Kalkınma: Program ve Politika Önerileri*, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, İstanbul.
- OECD, *SME Policy Index: Western Balkans and Turkey 2012: Progress in the Implementation of the Small Business Act for Europe*, OECD Publishing, 2012, Paris.
- Razak, D. Mohd Najib Abdul, *Tenth Malaysia Plan 2011 - 2015*, Introducing the Motion to Table the Tenth Malaysia Plan, 10.06.2010, the Dewan Rakyat, 2010, s. 21.
- Siqueira, Ana Cristina O. - Monozi, Mario P. - Mariano, Sandra R. H. Mariano - Moares, Joysi - Branco, Paulo D. - Coelho, Ana M. “Innovation Ecosystems in Brazil: Promoting Social Entrepreneurship and Sustainability”, *Emerging Research Directions in Social Entrepreneurship*, Larry Pate, Charles Wankel (Eds.), 2014, Springer.

- Sönmez, Asuman - Toksoy, Andaç, "Türkiye'de Girişimcilik ve Türk Girişimci Profili Üzerine Bir Analiz", *Yönetim ve Ekonomi*, 2014, 21(2):47-57.
- Sternberg, Rolf, "Regional Dimensions of Entrepreneurship", *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, Now, 2009, 5(4):49.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, *Onuncu Kalkınma Planı*, Ankara, 2013, s.93-94.
- T. C. Resmî Gazete, KOSGEB Başkanlığından, 29385, 5272/1-1, 2015.
- T. C. Resmî Gazete, Yüksek Planlama Kurulu Kararı, 29403, 2015, s.114.
- Tanrısever, Nazlı Hezar, "Avrupa Birliğinde Girişimciliğin Teşvik Edilmesi İçin İzlenen Politikalar ve Türkiye'deki Politikaların Avrupa Birliği Uygulamalarına Uyumu", AB Genel Sekreterliği Sektörel ve Bölgesel Politikalar Dairesi Uzmanlık Tezi, 2004, Ankara
- TÜİK, *Şirket, Kooperatif ve Ticaret Ünvanlı İşyerleri İstatistikleri 2009*, Ankara, 2010, s.4.
- TÜİK, *Hanehalkı İşgücü Araştırması: Bölgesel Sonuçlar 2004-2013*, İşgücü ve Yaşam Koşulları Daire Başkanlığı İşgücü İstatistikleri Grubu, 2014, s.82.
- Ürper, Yılmaz, "Girişimcilik Kavramı, Çeşitleri ve Girişimcilikte Etik", *Girişimcilik ve İş Kurma*, Yılmaz Ürper (Ed.), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2014, s.8-10.
- Wilson, Karen, "Entrepreneurship Education in Europe", *Entrepreneurship and Higher Education*, Jonathan Potter (Ed.), OECD Publishing, 2008.
- Çevrimiçi Kaynaklar
- Anadolu Ajansı, e-PTT AVM Hizmete Açıldı,
<http://aa.com.tr/tr/ekonomi/e-ptt-avm-hizmete-acildi/367590>, (18.02.2016)
- Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik Haritası,
http://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/path/Contribution%20Folders/web/Yat%C4%B1r%C4%B1m/Yat%C4%B1r%C4%B1m%20Te%C5%9Fvik%20Sistemi/Tesvik_Haritasi.html, (18.01.2016)

- European Commission, Support We Provide,
http://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/support/index_en.htm, (20.01.2016)
- Gençlik ve Spor Bakanlığı, Genç Girişimciler,
<http://gencgirisimciler.gsb.gov.tr/#/genc-girisimciler/anasayfa>, (18.01.2016)
- GEM, Adult Population Survey Measures,
<http://www.gemconsortium.org/data/key-indicators>,
(21.01.2016)
- GEM, Turkey, <http://www.gemconsortium.org/country-profile/116>,
(21.01.2016)
- Government of the Netherlands,
<https://www.government.nl/topics/entrepreneurship-and-innovation/contents/room-for-enterprise>, (24.01.2016)
- Kamer, Voorzitter Tweede, “Letter to Parliament About Ambitious Entrepreneurship”,
<https://www.government.nl/binaries/government/documents/parliamentary-documents/2014/07/28/letter-to-parliament-about-ambitious-entrepreneurship/letter-to-parliament-about-ambitious-entrepreneurship.pdf>, (24.01.2016)
- KOBİ ve Girişimcilik Ödülleri, Finalistler,
<http://www.kobivegirisimcilikodulleri.gov.tr/sayfalar/oduller/params/tip-odul/sira/finalistler.html>, (17.01.2016)
- KOBİ ve Girişimcilik Ödülleri, Ödül Alanlar,
<http://www.kobivegirisimcilikodulleri.gov.tr/sayfalar/oduller/params/tip-odul/sira-1/odul-alanlar.html>, (17.01.2016)
- KOSGEB, Girişimcilik Konseyi Kuruldu, 2012,
<http://kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Haberler.aspx?ref=426>,
(17.01.2016)
- KOSGEB, Girişimcilik Destek Programı,
<http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Destekler.aspx?ref=8#uygulama>, (18.01.2016)
- Kraftangan, The Role,
<http://www.kraftangan.gov.my/en/profile/background/the-role-3/>, (23.01.2016)
- McGlade, Alan, “Why South Korea Will Be The Next Global Hub For Tech Startups”,
<http://www.forbes.com/sites/alanmcglade/2014/02/06/why->

south-korea-will-be-the-next-global-hub-for-tech-startups/#544430cb74d97b68970874d9, (21.01.2016)

TDK,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat&kategori1=terimler&kelime1=giri%C5%9Fimcilik&s3oz5k0t1=IKT, (09.01.2016)

TÜİK, Ekonomik Faaliyete Göre Kurulan ve Kapanan Ticaret Ünvanlı İşyeri Sayısı,

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=539, (18.01.2016)